

A nemzetközi viszonyok alakulása a II. vh. végétől 2.rész

Szerző dezs

Történelem tétel

Nagy-Britannia:

harmadik győztes;

végérvényesen másodlagos hatalom,

Szovjetunióval szemben már nem volt képes saját erejéből helyreállítani az európai hatalmi egyensúlyt - USA segítsége;

elveszítette külső piacainak jó részét, exportja kétharmaddal csökkent, az importja nőtt;

aranykészleteik vándoroltak az USA-ba;

fizetési mérleg hiányának helyreállítására nyújtott kölcsön feltételei (a preferenciális Commonwealth vámrendszer leépítése, s a konvertibilitás érdekében a sterling blokk 1947-ig történő megszüntetése) a Brit Birodalom gazdasági vázát rombolták szét;

1945.: választások:
Munkáspárti győzelem.

A világ kettészakadása 1945-ben kezdődik, amikor a háború lezárását követően a megszálló hatalmak igyekeznek saját ideológiájuknak megfelelő kormányokat hatalomra juttatni, több-kevesebb sikerrel. A két "pólus" nyílt szembenállása 1946. március 5-én mutatkozik meg, amikor az ex-miniszterelnök Winston Churchill Fultonban beszédet tart, amelyben felhívja a figyelmet a Szovjetunió expanziós törekvéseire, és használja a "vasfüggöny" kifejezést. Churchill nézeteit Truman osztja, mire Sztálin meglehetősen gyorsan reagál: "Churchill egy háborús uszító". Ez jelenti a hidegháború kezdetét. A szó azt jelenti, hogy a két nagyhatalom között fokozott elidegenedés és ellenségeskedés tapasztalható, egymást nukleáris háborúval fenyegetik, ám ezek sohasem fajulnak egy harmadik

világháborúig. A korszakot az 1960-as években kezdődő "enyhülés" váltja föl.

1947.: megszűnik a két fél között minden kapcsolat; megkezdődik az ellenségeskedés, a kölcsönös vádaskodás; erősödik a bizalmatlanság; diszkriminatív intézkedéseket vezetnek be; ugrásszerűen nő a titkosszolgálatok jelentősége és ami a leglényegesebb, megkezdődik a fegyverkezési verseny, a katonai melldőngetés, a fegyverek helyi háborúkban jutnak szerephez;

hidegháború első szakasza: Sztálin haláláig, 1953-ig tart:

ez időszakban kell(ene) érvényesülnie a Truman- doktrínának, -avagy a feltartóztatási politikának-, amely kimondja, hogy a Szovjetunió bizonyos térségekben túl nagy befolyást szerzett, ezért a további terjeszkedést meg kell állítani, ennek érdekében pedig a labilis országokban minden áron a polgári erők győzelmét kell kivívni és ezek kormányra kerülését kell megoldani. Ez főleg Koreára, Vietnámmra és Görögországra vonatkozik.

1946: az Egyesült Államok kereskedelmi embargót vezet be a szocialista tömbbel szemben. Ez kezdetben csak árukiviteli tilalmat jelent, később azonban kiterjesztik a gyártási technológiákra -know-how- is.

Párizsi béke:

1946 tavasz: tény: a volt szövetségesek egymás ellen fordulnak;

április, Párizs: megkezdődött a 21 győztes ország békeelőkészítő értekezlete;

1947. február 10.. Párizs: a győztesek aláírják a békeszerződéseket: Magyarországgal, Bulgáriával, Finnországgal, Olaszországgal és Romániával;

nem tudtak megegyezni a japán, német békeszerződésben, valamint Ausztria kérdésében;

jóváhagyta a Molotov-Ribbentrop-szerződés következtében megszerzett területeket;

Bulgária: elvesztette a háború

idején
Görögországtól és
Jugoszláviától elvett
területeket, és negyvenöt
millió dolláros
jövátétel; megtarthatta
Dél-Dobrudzsát;

Finnország: át kell engedni az 1940-es
békében álló
területeket Szovjetunióknak; 300 milliós
jövátétel;

Magyarország: el kell fogadni a trianoni
határokat; Rajka térségében
három térség Csehországhoz
tartozik; 300 milliós
jövátétel. A
békeszerződés jogot adott a
Szovjetunióknak arra, hogy az ausztriai
megszállási övezetével
való összeköttetés
biztosítására csapatokat
állomásoztasson az országban;

Olaszország: lemond afrikai gyarmatairól,
elismeri az általa elfoglalt Etiópia
és Albánia
függetlenségét,
Isztriai-félsziget és Rijeka
Jugoszláviáé; 360 millió
dolláros jövátétel;

Románia: visszakapta Észak-Erdélyt,
átengedi Bukovinát,
Besszarábiát a szovjeteknek; 300
milliós jövátétel;

Truman-elv és a Marshall-terv:

1947 június 5; Harvard egyetem: meghirdetik egy
beszédben a Marshall-tervet, amely egészen
1959-ig szolgálja Nyugat-Európa
újjáépítését.

A tervet George C. Marshall, az amerikai
külügyminiszter dolgozza ki, és eredetileg
egész Európának hirdetik meg, de a
Szovjetunió megtiltja a segélyek
igénylését.

terv: hivatalos nevén Európai
Újjáépítési
Program - megvalósításában
16 ország vett részt az 1948
áprilisában alakult Európai
Gazdasági Együtműködési
Szervezet - OECC keretében;

terv szerint az európai államok összesen
13,6 milliárd dollárban
részesülnek (Kongresszus szavazata
alapján) , amelynek 90%-a segély, 10%-a pedig
kölcsön. A gyakorlatban az összeg a

következésképpen oszlik meg: Nagy-Britannia 23%, Franciaország 20%, Olaszország 10% és Németország nyugati zónái 10%.

eredménye: résztvevő országokban az ipari termelés átlagosan 30%-al nőtt, emelkedett a termelékenység, és megújult a közlekedési és a távközlési infrastruktúra;

1950 június: létrejött az Európai Fizetési Unió a közös pénzrendszer szervezésére;

1952 július: megkezdte működését az Európai Szén- és Acélközösség;

1952-ben a Benelux-államok, Franciaország és az NSZK létrehozta a Montánuniót, ami átfogta a nemzetipar központi nemzetközi területét, többek között a Ruhr-vidéket, a Saar-vidéket, Luxemburgot és Lotaringiát.

Truman-elv:

"dominó"-elmélet szerint, ha egy térség valamelyik országában kommunista hatalomátvételre kerül sor, akkor ez láncreakciószerűen maga után vonja a kommunista uralmat és a szovjet uralom befolyását a környező államokban is;

1947. március 12.: a törvényhozás elfogadta az elnök betervezett indítványát: juttassanak Görögországnak kétszázötven millió, Törökországnak százötven millió dollárt katonai és gazdasági célokra;

az elnök kifejtette, hogy a világon csak két életforma létezik: az egyik a többség uralmára épül, a szabadon választott képviseleti kormány, az egyéni jogok, a szólás-, a vallás- és a politika szabadság jellemzi; másik típus meghatározó jegyei a kisebbség erőszakos uralma, a terror, a gúzsba kötött sajtó és a rádió, a választási csalások, és a személyi szabadságjogok hiánya;

A Kominform:

1947 szeptember: létrehozta Szovjetunió a KOMINFORM-ot, a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodáját.

A szervezet fő ideológusa Zsdanov, akinek eszmefuttatása a következőben merül ki: "aki nem kommunista, az reakciós";

célja a fordulat elősegítése a térség országaiban, a pártokon keresztül az országok összefogása és az országok politikáját és gazdaságát a Szovjetunióhoz igazítani.

1947-ben kapcsolódik az 1956-ig főnnálló szervezethez az olasz és a francia kommunista párt is, nagy nyugtalanságot keltve a nyugati tömbben. Jugoszlávia függetleníteni igyekszik magát a Szovjetunió törekvéseitől, az ország adottságait venné figyelembe, ezért Titót megbélyegzik, ő az "imperialisták ügynöke" és a "láncos kutya". Ennek hatására 1948-ban az olasz és a francia kommunista pártok kilépnek a szervezetből.

1949 januárjában létrejön a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa, amivel a térség országait gazdaságilag is elszigetelik a nyugati területektől (Miután Sztálin megtiltotta a Marshall-segélyek igénybevételét, csak Csehszlovákia igényelt 1947-ben még egy kis összeget).

A tanács egészen 1991-ig főnnáll, és eléri, hogy az országok külkereskedelmének fele-kétharmada a tömbön belül folyik le. A szervezet nemcsak gazdasági és kereskedelmi, hanem műszaki és tudományos együttműködést is jelent.

Jugoszlávia kiközösítése:

1948: Sztálin érkezettnek látta az időt, hogy Titot megrendszabályozza;

a pártvezér akkor vált veszélyessé, amikor elkezdte hangoztatni a balkáni és Duna menti népek föderációjának tervét;

Tito nem volt Sztálin elkötelezettje - Moszkva nem

tűrt semmiféle
önállósodást;

1948: Kominformmal élesen
elítélték a jugoszláv
kommunisták politikáját;

Zsdanov: bizonyíték, hogy Tito imperialista
kém;

1949: Sztálin kizárta
Jugoszláviát a Kominformból;

NATO megalakulása:

1948. Március: brüsszeli szerződés
aláírása: Nagy-Britannia,
Franciaország, Benelux-Államok -
gazdasági, szociális és
kulturális együttműködés
és az együttes védelemről
szól;

később az USA is csatlakozott az egyezményhez -
így kibővült az egész euro-atlanti
térségre;

bevonták a tárgyalásokba: Kanada,
Dánia, Norvégia, Izland, Olaszország,
Portugália;

1949. április 4.: Észak-atlanti
Szerződés aláírása;

1952.: Csatlakozik Görögország
és Törökország;

1955: NSZK is;

1982: Spanyolország csatlakozik

kimondja az alapokmány, hogy bármelyik
tagország elleni fegyveres támadást
"valamennyiük elleni támadásnak"
tekintik, és az aláírók
kölsönös védelmi, katonai
segítségnyújtási
kötelezettséggel tartoznak egymásnak;

gyakorlati megvalósítás
érdekében politikai szervezetet hoztak
létre: NORT ATLANTIC TREATY ORGANISATION;

a szervezet intézményei: Tanács, a
Nemzetközi Titkárság, a
Védelmi Tervező Bizottság(a tagállamok
védelmi miniszterei), a Katonai Bizottság (a
tagállamok vezérkari főnökei), valamint
a négy hadászati zóna
vezetése:

a Szövetséges Hatalmak Európai Legfelső
Parancsnoksága (SHAPE);

a Szövetséges Fegyveres Erők

Atlanti-óceáni Legfelső Parancsnoksága
(AFLANT);

a Szövetséges csatorna Főparancsnokság
(AFCHAN);

az USA-Kanadai Regionális Tervező Csoport (USCANPRG).

Az 1970-es és 80-as években a NATO nukleáris első csapás politikája, melynek révén a hagyományos fegyverekkel történő esetleges szovjet támadás elhárítható lett volna, Nyugat-Európában igen vitatott volt. Sokan úgy tartották, hogy ez a nukleáris háború veszélyét növeli meg.

1966-ban a De Gaulle parancsnoksága alatt álló Franciaország kivonta csapatait a NATO parancsnoksága alól, de továbbra is a politikai szervezet tagja maradt.

1989-es Kelet-európai változások után a NATO londoni csúcserkeztetésén megkezdődött a szervezet katonai és politikai céljainak átértelmezése.